

СЕЉАК.

ЛИСТ ЗА ПОЉЕ, КУЉУ И БАШТУ.

Издаје и уређује: Ђорђе Радић.

Издаје сваког 5-ог, 15-ог и 25-ог дана у месецу. — Цена му је: годишње 4 фор.,
полгодишње 2 фор., а на три месеца 1 фор. а. вред.

О својствама свилени буба и њиховој рани уопште.

(Свршетак.)

Ово кратко известије о нарави буба, нека сваки, ко их ранити жели, добро запамти. Но нека нико не мисли, да се бубе у првом отачаству њиховом, баш без сваког надгледања и неге држе, и да тамо људи без сваког труда ползу од њи имају; човек је умом својим дотле дотерао, да се својствама ове тварке мале ползовати уме, но само се по мери њене неге труд његов награђава.

То је стари и вечно постојани закон, да човек само знојем и трудом благодат какву уживати може. Јер, као год што се тело човеково само послом и упражњавањем све већма развија и укрепљава, тако се исто и ум његов честим размишљањем и душевним делањем изобразујући к вишем свом одређењу доводи, и тако од себе сваку нужду са свим њеним злим посљедицама удаљује. —

Знаменити је појав, да онде, где се свилоделије и ранење буба здраво у обичај увело, да су онде људи духом живљи и телом крепчији. Труд дакле овај приноси још један благослов, који се тек на деци познаје, која су због њега много здравија, за послове много способнија, дакле и у срећнији час рођена. При том, имамо прилику и побуђење, о много којечем размишљати, за свашта заниткивати, много којешта користно искусити, и као у игри научити, тако, да људско оптроумље, живот, способност и цела кућа и економија много се користи. —

Нека дакле наши сељани, који прилику имају бубе ранити, ништо не пропуштају, ако себи и својим кућама добра желе; нека ни најмање не слушају оне, који говоре, да у овом послу ништа успели нису. Почетак је свагда и у свачему тежак. — Кад би ми оне, који се на малу асну, на болести буба и друге којекакве незгоде туже,

добро испитали и ствар добро извидили, јамачно би нашли, да су томе сами они криви. Јер, или су јошт при лежању какву погрешку против нарави буба учинили, или су може бити, баш и за цело време ранења непрестано грешили. А шта је узрок ови погрешака? Незнање, лењост и немарност; а видели смо и искусили смо, да је бубама непрестана, и то својска нега, у смотрењу чистоте, ваздуха, топлоте и ране нужна. На Србима се нашим, на жалост, при сваком готово послу и предузећу њиовом, она три пре споменута недостатка, да ћерекнем порока, примећују, које кад би са себе сбацили, кад би се при послови своји не само оног старог једног те једног начина држали, него би се и они, што но реч, мало прометали, разум свој и размишљање с вештином и с правом вољом сјединили, пак би се тако с помоћу овога, све лакше и лепше, и с већом користи радило и пословало. —

Ја смем слободно рећи, да они, који се по овом мало ниже описаном начину, или макар по другом, само природи буба сходном, при ранењу владали, који се за добро семе старали, и који се при том с правом вољом посла тог примали буду; да ти најмање противности нећеду имати, него ће им се труд стогоубо наплатити.

Ако се гдикоја болестна буде показала; а она се лако по фарби и изгледу познаје, то је треба таки бацити, како се примети. Зато је нужно, да им се кревети сваки дан редом прегледају, да нема која болестна или мртва.

Болести се немогу баш сасвим избећи, јер више је пути узрок њиов у самом семену. Ал' и ови су случајеви врло ретки.

О болестима и њиовим узроцима говорићу мало ниже, и ту ће опет сваки видети, да је само рђава нега и зло поступање криво. —

Будући, да сам дужан јошт казати, на што онај, који бубе ранити жели, пазити мора, да му посао добро за руком изиђе, и да се од њега помогне. Пазити дакле мора:

Прво: На сходну топлоту и то у сваком периоду, то јест добу њиовог живота, особито при свлачењу.

Друго: На чисти и здрави ваздух.

Треће: На чистоту кревета и целе собе, гди се бубе легу и ране,

Четврто: На добру и довољну рану, која у почетку да се из младог, а доцније из зрелог и чврстог листа састоји.

Пето: На равно разделење буба по кревети.

Шесто: На равно разделење по старости њиовој и добу. —

Средство против мрави и ушију на дрвима.

Члан један економског друштва неког у Француској, измислио је врло јефтино средство против ови непријатеља дрва и воћака наши, који су у стању здраво дрво за кратко време сасвим уништити. Неке године су се ова живади тако јако распространила, да су се искусни економи скупљали, и између себе просаветовали, шта да се ради, да се ови велики непријатеља баштенски опросте. На једаред устане један члан економског тог друштва при једној скупштини, и рече, да он има средство против ови живади, и да је то средство поуздано, и да ништа друго није, но сапуњавица. Покушај буде одма учињен, и заиста на радост свију, сва очекивана је превазишло, јер за неколико сати, у једној, иначе ових живади пуној башти, ни једног мрави ни ушију по дрви није било. —

Ово се средство овако употребљује: узми добра јака сапуна, растопи га у воду, и с том сапуњавицом пошкropи добро сва дрва. Јошт боље је, ако дрва са овом сапуњавицом изпереш: дебло и гране, а лишће, гди се уши највише задржавају, пошкropи добро, пак ћеш дрва у будуће чиста имати; покажу ли се после опет, а ти опет то учини, боље нег да ти дрва пропадну.

Друго средство против мрави и ушију ово је: Узми сока од Алоја (у лекарници) и помешај с водом, пак с тим дрва добро изтри, или их само кичицом (Pinsel) измажи. Ово средство сачува дрва и од баштенски пужева и другог којекаквог гада.

Ј а ј а.

Приближује нам се љута зима, пак се морамо побринути, да се са свакојаким јестивом снабдјемо. Ми смо у 28. и 29. броју говорили о куповању јестива; сад ћемо пак говорити, о начину, како се оставља јестиво.

Да узмемо дакле јаја. За остављање ваља она јаја узети, која су у септембру излежена. Ова се јаја могу најбоље и најдуже задржати. Заметена се јаја пре покваре, нежели незаметена, пак због тога треба само незаметена изабрати. Пре него што ћеш јаја остављати, треба добро пазити и гледати, имали које покварено, или бар што оће да се квари. Ово ћеш најбоље дознати, кад јаје узмеш, пак с језиком додирнеш једну и одма другу страну јајета. При том ћеш осетити, да је добро јаје на вр'у ладније, а на другој страни мало топлије, а покварено напротив има једнаку топлину с једне и друге стране.

При остаљању јаја је главна цјел та, ваздуху недати, да на јаја дјејствује. Најгоре је за јаја кад се у зарушан подрум оставе, јер ту некакав чудан задај добију, и најлакше се укваре; а у прочем зависи остаљање највише од положаја јаја. Она јаја која се тако положе, да вр' горе дође, та се много дуже и боље одрже, нежели она, која се поребарке или вр'ом доле а другом горе оставе. Пре него што ће се јаја оставити, морају се најпре чисто изпрати и осушити.

Најбоље се јаја овако остављају:

Узми добро печена и угашена креча, и мети у воду толико, колико год вода примити може, т. ј. да ти вода сасвим густа буде; кад си ово учинио, а ти остави нек се мало ово све сталожити, пак онда одли ону воду од озго, успи у какав суд и мети јаја у њу; ова вода мора два палца више јаја стајати.

Или: узми какву кутију, корпу (округлу) или какав сандучић, пак посипи пецелом дно на једно два палца дебело, и поређај јаја једно до друго ал' вр'ом горе, пак онда посипи пецела преко њи опет на један палац дебело, и поређај опет исто тако, а кад видиш да ће ти суд већ пун бити, а ти посипи пецелом горњи ред, једно два три палца, пак добро затвори и остави на ладно ал' суво место.

Или: намажи сва јаја са сланином, и позабадај ји у песак, само што овде мора бити вр' доле, али се јаја додирнути несмеју једно с другим.

Смрзнута јаја се опет употребити могу, ако ји метеш у насолену бунарску воду.

* 72.

Описаније цака, што се ватају ројеви, и како се ватају, и какви бивају они ројеви, који се у цаку увате.

(Од Филипа Борђевића.)

Ја сам у почетку запаћања кошница добио један пчелар помодни на прочитање, да би се могао из њега штогод користити. Између други у њему ствари нађем описаније цака, што се ватају ројеви. То ми се највећма допадне, и том се ја врло обрадујем, да ћу моћи сачувати, да ми се ројеви не мешају. Будем у том намерењу, да направим такови цакова једно осам, но најпре направим само један, да видим како ће бити. И то сам гледао што скорије начинити, но још сам га згодније начинио, него како је у пчелару описан,

Цак је овај био, што сам ја направио, шест стопа дугачак, од бела и редка платна, што се комарници праве; ширина овога цака така је, као од највећег решета обод; изнутра четири обруча танка, тако да цак стоји раширен. Уста су тога цака ужа, тако од прилике, као у лонца од десет олби. На усти цака пришивен је пети обруч од дрота, мало накрив, тако да се добро склапа са кошницом. С обе стране ти уста од цака били су од дебела платна зализци као какве уши; за те су уши пришивени канапи, што се с њима привеже цак за кошницу, тако да не може ни једна пчела на другу страну изићи, него све да морају у ђак ући. Цак овај нема дна, дно је обашка. Заднио сам обод од решета са дебелим платном, и тако је изгледало, као кожни протак; ширина овога обода четири прета; изнутра сам поставио по платну то дно црном чојом. Насред тога дна изнутра начинио сам од црне чоје једну киту на подобје грозда; то сам насред тога обода пришио, где ће се ватати ројеви. Споља на том ободу на среди пришивен је канап. Саде тај обод увучем у цак, тако га заднијем; около свежем канапом цак по ободу, и сад је цак сасвим готов.

Кад сам видио, да се пчеле почињу играти, скоро оће рој да изиђе, онда привежем уста цака на лето тако лепо, да ни једна пчела не може никуда изићи, него све морају у цак ићи. Ону другу страну цака где је дно, колико је цак дугачак, ударим колац у земљу, и обесим цак о колац, да стои дно више од земље четири или пет стопа. Онда кад видим, да је рој већ сав из кошнице у цак ушао, онда уста цака свежем и однесем у лад, обесим га о дрво, уста доле, а дно горе, и тако стоји једно по сата, докле се рој не скупи у клупче. Кад се скупи и примири, онда одрешим онај канап, чим је везан цак за обод, и тако извадим обод из цака напоље. Рој тако лепо се увати за ону киту, која је насред обода пришивена; виси као евенка. Саде узмем приправљену кошницу, и тако се лепо и лако унутра стресе, да ни једна пчела неће на земљу пасти, него све у кошницу.

Ја сад ово видећи помислим, да сам већ на коњу. Тај дан остане ми рој у миру. Ал' сутра дан око осам сати, мој се рој узбунио, оће да из кошнице изиђе. Моје невоље! Видим, да прелазе натраг на матер. Мислим, да ће сав прећи; манем га, нека иде. Но после видим, да се пчеле преполутиле, пола отишле натраг на матер, а пола остале у кошници.

Ја и даље још пробам, како ће се други ројеви владати. Ништа другчије, него све тако једнако! И тако пробајући уватим петнаест ројева у цаку; између ти петнаест само је један остао у целости, како сам га стресао, а друге све сам морао поправљати.

И тако ја изгубим вољу у цаку ватати ројеве. Тако треба да представимо, да је пчелама тако Богом дано, да оне кад се цепају и роје, са великом помпом и лармом то чине, као и сватови кад воде девојку. Па онда нису оно све сватови, што из домаћинске куће изиђу, него изиђе и много пратиоца, те их доникле испрате, па онда опет дођу домаћинској кући натраг. Тако и наше пчелице, кад се роје. Није оно све рој, што изиђе, него ту има и много пратиоца, ма би се и оне вратиле опет натраг на своју кошницу: али кад су у цак с ројем заједно ушле, не могу се натраг вратити; зато буду принуђене с ројем ту остати и уватити се. Но сутрадан чим дан угреје, роју падне на ум, да он није по нарави и обичају свом то учинио; пратиоци такође држе рачун, да њима треба натраг на своју стару кошницу ићи: и тако се узбуне, и пратиоци стану натраг полазити. На ту буну и више се пчела с њима побуне, и тако се изкидају, па рој остане мали. Осим кад се догоди, да је други и трећи дан кишовито или ладно, па онда неће изићи и може и остати читав рој.

Ројеве је најбоље пуштати нек се роје по својој природи; но само кои су мали и касни, те треба састављати. Цак не препоручујем никоме. Преко тога ко оће, нека проба, па ће се уверити.

Средство против овчије „крпуше“ (Schafzäcke.)

Тешко је врло овце од овог гада ослободити. Многи мажу овце са терпетином, којекаквим јаким олајима и т. д., ал' ово непомаже увек. Овце због овог гада стрићи непомаже такођер, јер остане глава у кожи, пак онда опет овци болују.

Најбоље је средство противу „крпуша“ бенцин. Ово се у свакој лекарници добити може.

Ова је гад као крља, тако се под кожу увлачи.

Бенцин се овако употребљује: узми комад крпице, замочи у бенцин, и покваси мало крпушу. За мало час ћеш видети, гди се крпуша увлачи, гури и таки угине.

Овај начин лечења је истина мало спор, ал' зато најсигурнији

Средство против пацова.

Француске једне економске новине кажу, да је ово средство врло сигурно, а за онога који га прави, није тако опасно. Узми, вели дописник исти новина, стакла, и изтуци у фини пра; сад узми мало млека и баци целу малу паклу прости сумпорача (палидрвца, машине,

љибре), у то млеко и изкувај ово добро. После кувања остави мало та дрвца у млеку, али за мало час извади и мети млеко опет на тију ватру. При овом другом кувању додаји мало брашна од елде (Buchweizen) и кувај док nebude мало гушће, онда скини с ватре и успи унутра изтучена стакла, пак остави да се олади и мети после у черпиће по комори или гди пацова имаш.

Ако немаш брашна од елде, а ти можеш и обична житна брашна са мало шећера помешати.

Нашто треба пазити при одрезивању грана са дрва?

Кад баштовани грање са дрва одрезују, или као што кажу покресавају, највише подкрешу тако, да остане један комадић од три до четири палца на деблу. Ово је погрешка, и велика погрешка! Грање се мора баш до дебла одсећи тако, да оно одсечено место брзо зарасте и с кором се превуче. Оставимо ли пак комадић, то ће требати више година, док се кора са дебла преко њега превуче, и док рана зарасте. Ако је пак време незгодно, за прерашчивање, онда почне овај комад трунути, и иструне чак до срче, пак тако најлакше цело дрво пропасти може.

Више пута можемо по баштама и виноградима наћи, гди је воћка с једне стране сва иструла, а то је само узрок, што се при подрезивању није до дебла одсекла грана, јер рана није зарастити могла.

О п о м е н а.

У Билету, Беби и јошт у неким другим селма у Банату изишла је марвена куга. Опомињемо све наше економе они села, гди куга јошт допрла није, да марву с добром раном ране, фришком водом поје, код куће држе и непуштају напоље, и сваки дан у јутру 2 лота, а у вече два лота од следећег пра у пиће помешају и марву тим од пропасти колико је могуће чувају.

Пра. 1 фунту корена од иђирота. — 1 фунту пелена. — 1 фунту вратића. — 1 фунту горке детелине. — 1 фунту фење

све ово у пра стући и са 4 фунте соли помешати, и давати као што је горе назначено. — Због тога што у свакој лекарници нису ова србска имена позната, то ево и немачки:

1 Pfund Kalmuswurzel. — 1. Pf. Wermutskraut. — 1. Pf. Rainfarn. — 1. Pf. Fieberklee — 1. Pf. Wachholderbeeren. — Alles zu Pulver bereitet und mit 4 Pfund Kochsalz vermischt.

РАЗЛИЧНЕ НОВОСТИ.

*** У Великом Вараду су се израјелити отважили, да устајове друштво за распрострањање земљодјелства и разни умјетни заната.

Дакле смо у овом обзиру и за израјелитима заостали! Докле ће се нашем народу већ говорити и викати без одзива?

*** Званични „Винер Цајтунг“ саопштава финансијски закон за год. 1862. што га је Њег. Величество цар потврдило. Свега су трошкови одређени на 388,772,226 фор. 94 новч., а а доходи на 294,650,334 фор.

*** Разна економска друштва по мађарској, препоручују људма да кудељу сеју, јер ће цена јака бити.

*** У последњој седници Хевешког земљедјелског друштва, предложени су лебови од мађарског и француског брашна, пак се је доказало, да је леб од мађарског брашна много бољи од француског; само што се леб од француског брашна тако брзо несуши.

*** Енглеске фабрике се туже једнако да немају посла, а том свему је узрок америкашки рат. Код радника енглески највећа нужда влада јер посла нема. Многе велике куће су због тога уиронаштене.

*** У Мези-Вашархељу циркулирају фалишне форинтаче. Оне се од прави само у толико разликују, што је црвена боја загаситија, а папир дебели. Треба дакле пазити!

Трговина.

П. Л.

Пешта	пожунац				Пешта	пожунац			
	по		до			по		до	
	фр.	н.	фр.	н.		фр.	н.	фр.	н.
Жито банатско	4	—	4	45	Проја	2	—	2	20
„ бачко	3	85	4	—	Пасуљ	—	—	—	—
„ потиско	3	85	4	15	Репица	8	20	8	30
Наполица	—	—	—	—	стоји у тргов				
Раж	2	60	2	80	Новац.				
Јечам	2	10	2	30	фр.	н.	фр.	н.	
Зоб	1	45	1	60	Цесарски дукат	5	84	5	85
Кукуруз стари	—	—	—	—	Крунаш	16	75	16	80
„ нови	2	15	2	20	Сребро	121	—	121	25

Епископска књигопечатња у Новоме Саду.